

Zienswijze op ontwerp-beleidsprogramma Klimaat

Vereniging Energie-Nederland

14 juli 2022

Parkstraat 83
2514 JG Den Haag
070 311 43 50

info@energie-nederland.nl
energie-nederland.nl

KvK Den Haag 50816179
NL37ABNA0613003616
BTW NL8229.40.474.B01

Inleiding

Energie-Nederland ziet het ontwerp-beleidsprogramma Klimaat als overwegend positief. In het ontwerp-beleidsprogramma zit de nodige consistentie en samenhang met andere beleidsontwikkelingen. Hierdoor is het beleidsprogramma vooral een voortzetting en uitbouw van bestaand beleid en geen drastische koerswijziging. Energie-Nederland geeft in deze zienswijze graag een reactie op de verschillende hoofdstukken en verbreedt waar nodig ook haar aandachtspunten.

Uitgangspunten van het nationale beleid

Energie-Nederland is blij met de verhoogde doelstelling van 55% minder CO₂-uitstoot in 2030 en de ambitie om te sturen op een reductie van 60%, om zo eventuele tegenvallers op te kunnen vangen. Nederland is uitstekend gepositioneerd om klimaatkoploper in zowel Europa als de wereld te worden, mits daarvoor de juiste randvoorwaarden worden gecreëerd.

Consistent en voorspelbaar overheidsbeleid nodig

Een van die randvoorwaarden is het creëren van consistent en voorspelbaar overheidsbeleid. De opgave van een verlaging van de CO₂-uitstoot met 55% is enorm en kan alleen lukken als iedereen voldoende zekerheid heeft over de richting van het beleid. Energiebedrijven dragen graag bij aan het behalen van deze doelstelling, maar hebben zekerheid nodig om de grote en hoognodige investeringen te kunnen doen. Dat vergt bijvoorbeeld dat beleid voor het stimuleren van productie en gebruik consistent is. Alleen al de additioneel besloten 11 GW wind op zee voor 2030 gaat gepaard met een investering van minimaal 22 miljard euro. Zekerheid over toekomstige afname van de geproduceerde elektriciteit is daarom essentieel om de benodigde investeringsbeslissingen te kunnen nemen. Zonder die zekerheid zullen beslissingen worden uitgesteld, terwijl de extra hernieuwbare elektriciteit een randvoorwaarde is voor de transitie in de andere sectoren.

Grote veranderingen leiden logischerwijs ook tot zorgen in de samenleving. Deze zorgen moeten serieus genomen worden en er moet voldoende aandacht blijven voor deze maatschappelijke stromen om te zorgen voor het noodzakelijke draagvlak. Energie-Nederland is van mening dat de consistentie van het beleid - mits goed voorbereid en gestoeld op wetenschappelijke inzichten en feiten - hier niet onder hoeft en zou mogen lijden.

Steun voor correctiemechanisme CO₂-uitstoot van import-export effecten elektriciteitssector

Als het gaat om de nationale Klimaatwet steunen wij het opnemen van een correctiemechanisme van import-export effecten van de elektriciteitssector op de nationale CO₂-uitstoot, in lijn met de motie Erkens en Bontenbal (Kamerstuk 32 813, nr. 762). Gezien de mogelijke restemissies van de elektriciteitssector is deze aanpassing ook nodig om de doelen te halen. Energie-Nederland is graag bereid om mee te denken over mogelijke oplossingsrichtingen.

Daarbij moet in overweging genomen worden dat - ondanks het opnemen van een correctiemechanisme in de klimaatwet - de IPCC-definities van nationale emissies niet zullen wijzigen. Op basis van de IPCC-definitie kan Nederland in de toekomst nog steeds rechterlijk gedwongen worden om (op korte termijn) zeer verregaande maatregelen te nemen om de emissies van de elektriciteitssector te beperken. De huidige situatie met de kolencentrales toont aan dat dergelijk beleid tot veel problemen kan leiden. Wij adviseren daarom vroegtijdig beleid in te zetten om ook de CO₂-emissies van regelbare centrales te reduceren, zoals ook staat beschreven in de rapporten “Alles uit de kast - Een verkenning naar de opgaven voor het Nederlandse elektriciteitssysteem van 2030” en “Naar een CO₂-vrij elektriciteitssysteem in 2035”. Deze rapporten zijn allebei onder het uitvoeringsoverleg klimaatakkoord elektriciteit tot stand gekomen.

Proactief nationaal beleid maken rekening houdend met impact Europees beleid

Ook constateren wij dat een aantal verplichtingen voor 2030 die voortkomen uit Europees beleid (zoals Fit For 55 en RePowerEU waarover nu onderhandeld wordt) een dermate groot effect zullen hebben op de in Nederland te behalen emissiereductie, dat de voorbereiding hierop nu al gestart moet worden. Het nationale beleid moet daarom nu al voorsorteren op de nog onzekere verplichtingen. Als wordt gewacht op Europese besluitvorming en daarna pas nationale implementatie volgt, is er in veel gevallen te weinig tijd om de nodige maatregelen daadwerkelijk te implementeren en investeringen te doen.

Na besluitvorming op EU-niveau kan dan nog besloten worden tot eventuele versnelling. Dit geldt onder andere bij de RED III verplichting voor gebruik van groene waterstof in de industrie en de benodigde hernieuwbare elektriciteitsproductie die daarvoor nodig is, maar bijvoorbeeld ook voor eventuele nationale doelen voor energiebesparing.

Klimaatbeleid sector Industrie

Versnel directe elektrificatie industrie met concreet beleidsdoel

De industrie moet de komende jaren overschakelen van fossiele energiebronnen naar energie uit hernieuwbare elektriciteit en duurzame waterstof. Voor het slagen van de transitie is de industrie dus afhankelijk van de beschikbaarheid van CO₂-vrije elektriciteit. Zonder voldoende elektriciteit uit CO₂-vrije bronnen zullen elektrificatie en waterstof slechts leiden tot een verplaatsing van de uitstoot.

Tegelijkertijd is verdere uitbouw van hernieuwbare elektriciteitsproductie uit zon en wind afhankelijk van het tempo van de (directe en indirecte) elektrificatie van de industrie. Er is voldoende zekerheid nodig over het gebruik van hernieuwbare elektriciteit door de industrie. Anders is het niet mogelijk om (subsidieeloos) te blijven investeren in meer hernieuwbare elektriciteitsproductie. Daarnaast moet het additionele elektriciteitsverbruik in toenemende mate het aanbodprofiel van zon en wind volgen om zo het energiesysteem in balans te houden.

Om investeerders in grootschalige hernieuwbare opwek voldoende zekerheid te geven voor hun projecten, pleit Energie-Nederland ervoor om - in lijn met de adviezen uit de

Routekaart Elektrificatie - een beleidsdoel voor de elektrificatie van de industrie vast te leggen, en daar met voldoende instrumenten en middelen op te sturen. Door dit beleidsdoel ook af te stemmen op de ambities voor hernieuwbare elektriciteitsproductie kunnen vraag en een aanbod complementair ontwikkeld worden. Zo hebben beide sectoren beter zicht op de te verwachten elektriciteitsvraag en -aanbod, essentieel om financiers te kunnen overtuigen van de toekomstige soliditeit van business cases.

Vaste volumedoelstelling voor hernieuwbare waterstof en voldoende subsidies voor elektrolyzers

De onzekerheid in toekomstige vraagontwikkeling komt ook terug bij de beleidsdoelen voor hernieuwbare waterstof. Het Fit For 55 voorstel bevat een procentueel doel voor het gebruik van groene waterstof in de industrie, terwijl juist de hoeveelheid waterstofgebruik in 2030 nog niet vaststaat door ontwikkelingen bij bijvoorbeeld de staalproductie en individuele pre-combustion CCS projecten zoals H2M en H-Vision. Onzekerheid over het doel zal ervoor zorgen dat marktpartijen onvoldoende kunnen investeren in zowel hernieuwbare opwek als de omzetting in hernieuwbare waterstof.

Energie-Nederland pleit daarom voor het vastleggen van een vaste volumedoelstelling, en daar met voldoende instrumenten op te sturen zoals een verplichting in 2030. Gezien de ontwikkelingen binnen Fit For 55 lijkt een no-regret doel van 70 PJ in 2030 voor de hand te liggen (overeenkomstig met ongeveer 6 GW elektrolyzers als wordt uitgegaan van 6000 draaiuren). Dat betekent wel dat er vanaf nu tot 2030 per jaar 750 MW aan elektrolysecapaciteit moet worden gebouwd (even groot als de huidige windparken op zee) om het doel te halen. Dit is alleen realistisch als de overheid sterke regie voert over de opschaling van de waterstofmarkt.

Gezien de staat van de elektrolyser- en waterstofmarkt lijkt een waterstof-afnameverplichting voor de industrie nu nog niet op zijn plaats. Allereerst is er wereldwijd maar beperkte capaciteit om elektrolyzers te bouwen en installeren en is er beperkte ervaring met het flexibel exploiteren van een elektrolyser. Verplichtingen werken goed in meer volwassen en ontwikkelde markten, waar opties zijn om uit te wijken naar alternatieven. Vergelijk dat met de jaarverplichting vervoer, waar verschillende opties met elkaar concurreren en bij het achterblijven van één optie andere technieken het kunnen overnemen.

In de komende jaren zijn subsidies voor elektrolyzers, via het opschalinginstrument voor groene waterstofproductie, het belangrijkste instrument om de waterstofmarkt op gang te brengen. Om snelheid te maken in projectontwikkeling, is het noodzakelijk dat er nog vóór Prinsjesdag 2022 een tijdschema van jaarlijkse subsidietenders voor elektrolyse tot 2030 wordt voorbereid, gekoppeld aan een realistisch ingroeipad.

Richting 2030 kan een (verhandelbare) volumeverplichting een goed aanvullend instrument zijn voor de verlangde zekerheid over de vraag naar groene waterstof (en daarmee naar hernieuwbare elektriciteit). Het is dan wel nodig dat de groene waterstofmarkt zich in de periode daarvoor voldoende heeft kunnen ontwikkelen. Want

een verplichting kan er ook voor zorgen dat er juist extra onzekerheid ontstaat over de vraag naar groene waterstof, als het beleid er niet mede voor zorgt dat groene waterstof kan concurreren met dan fossiele waterstof. De subsidie via het Opschalingsinstrument is daarom nodig om de onrendabele top van hernieuwbare waterstofproductie af te dekken, zodat groene waterstof kan concurreren met fossiele waterstof. Een verplichting zonder subsidie voor hernieuwbare waterstof kan er voor zorgen dat de extra kosten van zo'n verplichting niet door kunnen worden gerekend in de keten. Als die bedrijven niet worden beschermd tegen die internationale concurrentie (de verplichting voor groene waterstof valt niet onder vrije allocatie of CBAM van het ETS), kiezen afnemers mogelijk voor fossiele concurrerende producten uit het buitenland.

Aanleg energie-infrastructuur moet topprioriteit zijn

Daarnaast constateren wij dat (ook) voor de verduurzaming van de industrie voldoende energie-infrastructuur een absolute randvoorwaarde is. Zonder de benodigde infrastructuur kan de industrie niet overschakelen op CO₂-vrije energiebronnen en -dragers. Het beleid zal in de vorm van subsidies en heffingen geen effect sorteren, behalve het verplaatsen van industriële productie naar andere delen van de wereld. Zonder de benodigde infrastructuur om hernieuwbare productie bij de vraag te krijgen, zullen ook investeringen in hernieuwbare productie achterblijven. Energie-Nederland pleit er daarom voor om de aanleg van energie-infrastructuur een absolute topprioriteit te maken. Het feit dat Brabant en Limburg na de aanvraag van 800 MW aan nieuwe aansluitingen voor meerdere jaren "op slot" gaan baart ons veel zorgen. Wij verwachten tussen nu en 2030 gemiddeld 4 GW per jaar aan groei in afname-aansluitingen, een groei van 800 MW in een aantal maanden zal dus de komende 8 jaar eerder regel dan uitzondering zijn.

Klimaatbeleid sector Elektriciteit

Instrumenten voor sterke groei hernieuwbare opwek nodig

Sinds het Energieakkoord van 2013 en het Klimaatakkoord van 2019 blijkt de productie van hernieuwbare elektriciteit de motor van de energietransitie. Om die belangrijke positie ook de komende jaren waar te maken en voldoende CO₂-vrije elektriciteit te kunnen leveren aan sectoren die van fossiele bronnen overstappen op elektrificatie, is er sterke groei nodig van de hoeveelheid hernieuwbare elektriciteitsproductie. Dat belang wordt verder vergroot door de prognose van het Uitvoeringsoverleg Elektriciteit dat de vraag zeer sterk groeit van 120 TWh in het Klimaatakkoord naar ca. 200 TWh in 2030 (rapport "Alles uit de kast", april 2022).

Energie-Nederland is verheugd met het ophogen van de doelstelling voor wind op zee naar 21 GW in 2030. Echter, gezien het tempo dat nodig is om ook al in de jaren daarvoor voldoende hernieuwbare elektriciteit te produceren voor (onder andere) grootschalige waterstofproductie, zal het proces van toekenning van kavels verbeterd moeten worden. Allereerst moet er een standaard jaarlijkse cyclus komen, bijvoorbeeld jaarlijks in mei een uitgifte en in oktober toekenning. Op deze manier kunnen de meedingende bedrijven een intern proces oprichten waarin elk jaar wordt meegedaan

aan de tenders. Wij pleiten er ook voor om (een deel van) de eerstvolgende tender (IJmuiden Ver 1 t/m 4) te vervroegen van Q4 2023 naar Q2 2023. Zo kunnen partijen die dit jaar hebben meegedongen naar Hollandse Kust West direct doorwerken naar een bod op IJmuiden Ver. Door de voorbereidingsprocessen voor de tenders voor kavels ná IJmuiden Ver - zoals voor kavelbesluiten, MER, aanlanding en locatiestudies – parallel te laten lopen, kunnen meer tenders naar voren worden gehaald. Zo kunnen ontwikkelaars vroegtijdig capaciteit inkopen bij de *supply chain* en verzekerd zijn van tijdige realisatie.

Daarnaast lijkt het, op basis van het rapport “Alles uit de kast - Een verkenning naar de opgaven voor het Nederlandse elektriciteitssysteem van 2030” (tot stand gekomen onder het Klimaatakkoord Uitvoeringoverleg Elektriciteit) nodig om de doelstelling voor wind op zee nog verder te verhogen. Daarmee kan de toegenomen vraag naar hernieuwbare elektriciteit als gevolg van de Fit For 55 plannen opgevangen worden. Gezien het niet mogelijk lijkt om additionele wind op zee al voor 2030 in te passen in het hoogspanningsnet op land, kan ervoor worden gekozen om al voor 2030 met waterstofproductie op zee te starten en deze via pijpleidingen aan land te brengen. Deze wind op zee moet dan wel additioneel zijn op het huidige plan van 21 GW.

Ook hernieuwbare elektriciteitsopwekking op land kan een belangrijke bijdrage leveren aan de klimaatdoelen van het kabinet. Het past daarom niet om het SDE++ plafond van 35 TWh in stand te houden. Daar waar hernieuwbare energie met voldoende draagvlak kan worden ontwikkeld, moet dat niet worden nagelaten. Alle opties zijn nodig om het ambitieuze doel te kunnen halen, zoals ook blijkt uit de eerder genoemde studie “Alles uit de kast”. Energie-Nederland pleit er daarom voor om dit subsidieplafond, conform aangenomen motie Bontenbal 31 239 nr 350, zo spoedig mogelijk los te laten. De ruimtelijke inpassing van de plannen uit de RES'en (55 TWh) dienen mogelijk gemaakt te worden. Om lokaal voldoende draagvlak te houden, kan een kwaliteitsbudget voor regio's ertoe bijdragen om de gebiedskwaliteit te verbeteren op locaties waar hernieuwbare opwek wordt ontwikkeld.

De RES systematiek heeft ervoor gezorgd dat regio's gebieden hebben aangewezen waar hernieuwbare opwek (mogelijk) kan worden ontwikkeld. Echter, de netinfrastructuur blijkt meer dan eens een bottleneck voor het daadwerkelijk realiseren van de additionele opwek. Op dit moment wordt gewerkt aan de RES 2.0, daarin zouden de RES regio's ook rekening moeten houden met de planologische effecten van het benodigde kabelwerk en onderstations om de hernieuwbare opwek daadwerkelijk te kunnen ontsluiten.

[Robuuste overheidsvisie nodig voor regelbaar vermogen en leverings- en voorzieningszekerheid](#)

We zijn verheugd over de blijvende aandacht voor CO₂-vrij regelbaar vermogen en ondersteunen ook het onderzoek naar de mogelijkheden om de CO₂-emissies verbonden aan de import en export van elektriciteit robuust mee te nemen in de beleidsplannen. Dit zal transparantie voor de markt verbeteren en bijdragen aan een efficiënte investeringsmarkt.

In het verlengde hiervan zullen tijdige besluiten over de acceptatie en realisatie van onder andere BECCS en kerncentrales van belang zijn voor een efficiënte en robuuste transitie naar CO₂-vrije gas centrales en de inzet van de in het Coalitieakkoord aangekondigde 1 miljard euro hiervoor.

Het rapport "Naar een CO₂-vrij elektriciteitssysteem in 2035" laat zien dat het ETS geen volledige borging zal geven voor de Nederlandse emissiedoelen. Daarnaast is inmiddels ook duidelijk (mede door het rapport "Alles uit de kast") dat de sectorale emissies van de Elektriciteitssector bepalend zijn voor de het halen van nationale doelen in 2030 en daarna, waardoor specifiek beleid noodzakelijk is, gezien rechterlijke handhaving te verwachten is.

Om de nodige investeringen door de markt in CO₂-vrij regelbaar vermogen efficiënt vorm te kunnen geven en daarmee de nationale kosten zo laag mogelijk te houden, bepleit Energie-Nederland dat de overheid snel een robuuste visie ontwikkelt naar een bijna 100% CO₂-vrij elektriciteitssysteem in 2035, en daar actief op stuurt. Energie Nederland ondersteunt het advies uit het rapport "Naar een CO₂-vrij elektriciteitssysteem in 2035".

Netcapaciteit belemmert de energietransitie steeds meer; forse acties noodzakelijk

De huidige problemen met de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet zijn alarmerend. Het net is de afgelopen decennia onvoldoende uitgebouwd. Met name het gegeven dat niet alleen aansluiting van nieuwe productie maar ook afnamecongestie vaker voorkomt, is zorgwekkend. Daar komt bij dat in de nabije toekomst een nog veel zwaarder elektriciteitsnet nodig is om de diverse beleidsprogramma's te realiseren (zoals elektrificatie, duurzame warmtenetten, gebouwde omgeving aardgasvrij, elektrolyse en wind op zee). Schaarste aan netcapaciteit is één van de grootste uitdagingen voor het slagen van de transitie. Oplossing van deze problematiek moet daarom een prominente rol in het Beleidsprogramma Klimaat krijgen.

Versterking van het net baseren op wat er nodig is, niet op wat haalbaar geacht wordt

De eerste prioriteit is het versterken en uitbreiden van het net. Daarbij is de toetsing van de investeringsplannen door de ACM en het ministerie van EZK cruciaal. De investeringsplannen moeten de totale transportbehoefte en benodigde investeringen laten zien, en niet alleen de haalbare projecten. Alleen dan wordt duidelijk hoe groot de 'gap' is. Als geconstateerd wordt dat er sprake is van onder-investeringen, zoals eerder dit jaar, is het van belang dat er door ACM en EZK met netbeheerders afspraken (met inspanningsverplichting) gemaakt worden om de achterliggende oorzaken aan te pakken. Mogelijke oorzaken die daarbij moeten worden meegenomen zijn:

- Gebrek aan (technisch) personeel;
- Financieringskracht van netbeheerders met als mogelijke oplossingen (gedeeltelijke) privatisering en aanpassing van de eis m.b.t. minimaal aandeel eigen vermogen;

- Huidige wijze van regulering door ACM, met indien nodig betere prikkels om proactief investeren te stimuleren en om sneller hernieuwbare productie aan te sluiten;
- Toepassing van innovatie zoals bij bouw en uitbreiding van onderstations of bij gebruik van dynamic rating zodat bij lagere omgevingstemperatuur de infrastructuur zwaarder kan worden belast;
- Het mogelijk maken dat derden netverzwaring of netuitbreiding realiseren (“right to challenge”).

Betere benutting van het net, door congestiemanagement en inkopen flexibiliteit door netbeheerders

Omdat netschaarste niet op alle plekken op korte termijn kan worden opgelost, is het belangrijk om ook te werken aan slimmere en betere benutting van het bestaande net. Daarbij moet vooral worden ingezet op versnelde uitrol van congestiemanagement en het transparant inkopen van flexibiliteit in de markt door netbeheerders als alternatief voor netverzwaring. Dat zijn de beste instrumenten voor het optimaler gebruik maken van het net. Deze instrumenten zijn effectief en worden gericht ingezet, dus alleen in die delen van het elektriciteitsnet waar nodig. Bovendien hebben ze als voordeel dat de netbeheerder in eerste instantie de kosten draagt, hetgeen noodzakelijk is om efficiënt netbeheer te stimuleren.

Daarnaast is het noodzakelijk dat de mogelijkheden voor het inzetten van dezelfde netaansluiting en daarmee dezelfde elektriciteitskabel voor twee verschillende duurzame opwekcentrales (cable pooling) worden verruimd en dat de huidige structuur van nettarieven voor grootverbruikers wordt herzien bijvoorbeeld om flexibele afname op momenten dat het net niet zwaar wordt belast, niet onnodig te belemmeren. Een aanpassing van de structuur van nettarieven zou moeten plaatsvinden op basis van een analyse en voorstel door ACM. Andere ideeën, zoals non-firm aansluitingen, UIOLI (de mogelijkheid om gecontracteerde netcapaciteit die niet wordt gebruikt terug te vorderen) en andere prioritering dragen weinig tot niets bij aan het oplossen van de problematiek.

Opschaling hernieuwbare waterstof cruciaal voor slagen energietransitie

Energie-Nederland herkent het grote belang van waterstof voor het slagen van de transitie. In het Klimaatakkoord van 2019 stonden al fikse ambities als het gaat om de opbouw van elektrolyse vermogen. Deze ambities lijken gezien de ontwikkelingen in Europa alweer achterhaald. Het is dus van groot belang dat er op zeer korte termijn wordt gestart met de opschaling van waterstofproductie in Nederland én met de import van groene waterstof uit het buitenland.

Wij verwelkomen het voornemen om nog dit jaar het opschalingsinstrument voor kleinere projecten open te stellen, waarbij Energie-Nederland ervoor pleit om voldoende budget beschikbaar te stellen om minstens 10 projecten tot 50 MW te kunnen

financieren. Vervolgens zouden in 2023 al meerdere projecten van orde grootte 100 MW moeten worden gestimuleerd. Zo ontstaat er in zeer korte tijd bij verschillende partijen en op verschillende locaties de benodigde expertise om in de volgende jaren snel op te schalen naar GW schaal elektrolyzers. Deze snelle opbouw is nodig om de ambitieuze doelstellingen voor 2030 binnen bereik te houden.

Daarnaast is het voor de opbouw van internationale ketens belangrijk om al op korte termijn te starten met de import van waterstof. Gezien de huidige staat van de internationale markt is het niet realistisch om te verwachten dat er tegen het eind van dit decennium nog kan worden besloten om via import aan onze doelstellingen te voldoen. Om daadwerkelijk importketens tot stand te laten komen is vroege zekerheid nodig, zowel voor het ontwikkelen van importterminals in Nederland als voor de productie in het buitenland en transport over zee. Wij steunen daarom het voorstel om te participeren in het Duitse H2Global initiatief.

Als het gaat om de stimulering van waterstofgebruik via verplichtingen of subsidies verwijzen we graag naar de sectie over waterstofgebruik in de industrie.

Klimaatbeleid sector Gebouwde Omgeving

Gebouwde omgeving vraagt concrete actieplannen

De ambities van het kabinet zijn in het Coalitieakkoord 2021-2025 meer dan verdrievoudigd t.o.v. het Klimaat-akkoord 2019: van 3,4 Mton CO₂-reductie naar ca. 12 Mton. De aangekondigde beleidsmaatregelen in het Ontwerp Beleidsprogramma zijn ambitieus, maar staan in de meeste gevallen nog in de steigers en zijn nog niet concreet genoeg uitgewerkt. Onder andere door onduidelijkheid over het beleid en doelen ontbreekt investeringszekerheid en is van diverse maatregelen daarom onzeker of die voldoende snel opgeschaald kunnen worden om de reductie van 12 Mton CO₂ in 2030 te kunnen halen.

Om de doelen te halen vindt Energie-Nederland het van groot belang dat:

- Het Rijk concrete actieplannen opstelt én uitvoert voor helder afgebakende programma's, zoals het Nationaal Isolatieprogramma, het opschalen van de productie van groen gas, de uitvoering van het Actieplan hybride warmtepompen (juni 2022) en uitbereiding en verduurzaming van warmtenetten;
- Het Rijk zorgdraagt voor voldoende uitvoeringscapaciteit bij in ieder geval de verschillende overheden.

Nationaal Isolatieprogramma uit gaan voeren

Het Nationaal Isolatieprogramma is bekend gemaakt in april 2022. De hoofdlijnen zijn bekend, namelijk het isoleren van 2,5 miljoen woningen. Hiervoor is 4 miljard euro uitgetrokken met focus op slecht geïsoleerde woningen (label E, F en G). Dit is nog niet verder uitgewerkt. De focus op slecht geïsoleerde woningen onderschrijft Energie-Nederland omdat hiermee ook verdere verduurzaming, bijv. door aansluiting op een laagtemperatuur warmtenet of naar all-electric, eerder mogelijk wordt gemaakt.

Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw) zo snel mogelijk van kracht, gericht op realisatiekracht

De Wcw lijkt niet op korte termijn gereed te zijn voor behandeling in de kamer, omdat onderzocht wordt of er nog een aanpassing (met potentieel verstrekkende gevolgen) in het bestaande conceptwetsvoorstel moet worden aangebracht. Deze huidige onzekerheid kan een rem zijn op de investeringsbereidheid bij (publiek)private warmtebedrijven, waardoor zowel de uitrol van nieuwe warmtenetten als de verduurzaming bestaande van warmtenetten onnodig wordt vertraagd.

Energie-Nederland onderschrijft de noodzaak voor de nationale subsidieregeling voor de onrendabele top van collectieve warmte-infrastructuur. Echter wordt in het ontwerp beleidsprogramma gesuggereerd dat deze regeling een deel van de onrendabele top dekt. Grootschalige projecten komen niet van de grond wanneer een (deel van de) onrendabele top blijft bestaan. Energie-Nederland roept daarom op om met deze regeling de ambitie te hebben de onrendabele top zo ver weg te halen dat opschaling daadwerkelijk gerealiseerd wordt.

Daarnaast dient een gelijk speelveld voor collectieve en individuele warmte-oplossingen te worden gewaarborgd. Subsidies gericht op de aankoop van bijv. warmtepompen zouden een evenknie moeten hebben in de bijdrage aansluitkosten (BAK) van een collectieve voorziening. De beschikbare subsidies voor warmtenetten zijn versnipperd (SDE++ voor de bron, subsidie voor de infrastructuur en subsidies voor de afnemers). Graag zouden we zien dat deze subsidies integraal worden benaderd, waardoor projecten eerder en meer duidelijkheid hebben voor de businesscase.

Behoudt perspectief voor collectieve warmtesystemen

De combinatie van vertraging van de Wcw met de verplichting van hybride warmtepompen vanaf 2026 kunnen het perspectief voor collectieve warmte-oplossingen beperken. Omdat voor collectieve warmtenetten een grote mate van participatie nodig is in een gebied, zorgt die verdere vertraging voor een grotere kans dat vastgoedeigenaren al een andere (deel)oplossing hebben gerealiseerd. Dit zet de betaalbaarheid en haalbaarheid van collectieve warmtenetten onder druk. Energie-Nederland roept daarom op om vaart te maken met de Wcw en daarbij te richten op realisatiekracht op de korte- en middellange termijn. Ook zou in het Actieplan Hybride Warmtepompen ruimte moeten zijn voor gemeenten om de verplichting voor een hybride warmtepomp als vervanger van een CV-ketel los te laten indien de gemeente een collectieve warmtevoorziening voorziet. Dit zou in samenhang met de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (WGIW) moeten worden opgepakt.

Graag vragen wij ook uw aandacht voor het probleem dat duurzame warmtenetten niet worden gewaardeerd in het energielabel van woningen in de 'Regeling Energieprestatie Gebouwen'. Hoe duurzaam het warmtenet ook is, dit heeft geen effect op het label van woningen die erop zijn aangesloten. Het standaard uitsluiten van de waardering van de duurzaamheid van een warmtenet voor het energielabel van alle woningen betekent een ongewenste benadeling van warmtenetten bij de verduurzaming van de gebouwde

omgeving. Het gevolg kan zijn dat er wordt gekozen voor minder duurzame en/of duurdere oplossingen.

Daarnaast heeft de Hoge Raad op 21 januari 2022 een uitspraak gedaan dat verhuurders de kapitaal- en onderhoudslasten van een gebouw gebonden WKO-installatie niet als servicekosten naast de kale huurprijs in rekening kunnen brengen bij de huurder. Bij gemaximeerde huur leidt dit tot problemen omdat er geen ruimte is voor deze kosten in de kale huur (sociale- en middenhuur). Hierdoor worden suboptimale energiesystemen gerealiseerd die minder bijdragen aan duurzaamheid en/of die de maatschappelijke kosten verhogen.

[Verduurzaming van energiebronnen voor warmtenetten vraagt aanvullend beleid](#)

In april 2022 is in een kamerbrief bekendgemaakt dat nieuwe subsidies voor houtige biomassa per direct gestopt werden. Dit terwijl PBL in 2020 aangaf dat nieuwe subsidies voor houtige biomassa tot 2030 nodig zijn om het 'oude' doel van 3,4 Mton CO₂-reductie te kunnen halen. Het PBL stelt dat indien al ruim vóór 2030 gestopt wordt met het toekennen van nieuwe subsidies, het niet aannemelijk is dat alternatieve warmtebronnen – zoals geothermie en aquathermie – snel genoeg kunnen worden opgeschaald om de wegvallende houtige biomassa te compenseren.

Energie-Nederland roept het kabinet daarom op snel om aanvullend beleid te maken om de doelen voor 2030 binnen bereik te brengen en daarbij ook rekening te houden met de verwachte hogere kosten voor de alternatieven voor houtige biomassa. Een belangrijk instrument hierbij is het plaatsen van "hekjes" in de SDE++ om alternatieven zoals geothermie en aquathermie te stimuleren.

Als gevolg van de elektrificatie van de warmtebronnen in een warmtenet (aquathermie, geothermie, lage temperatuur restwarmte) is de CO₂-emissie van de warmte die wordt geleverd mede afhankelijk van de snelheid waarmee de elektriciteitsvoorziening in Nederland verduurzaamt. Onzekerheid over dat laatste geeft ook onzekerheid over de geschiktheid van de genoemde warmtebronnen voor het halen van de concept CO₂-eisen uit de Wcw. De in het Klimaatakkoord opgenomen doelstelling voor enkel 2030 geeft daarvoor onvoldoende duidelijkheid. Energie-Nederland bepleit dat de overheid snel een robuuste visie ontwikkelt naar een bijna-100% CO₂-vrij elektriciteitssysteem in 2035, en daar actief op stuurt, zodat warmtebedrijven hun verduurzamingsstrategie en verplichtingen daarop kunnen baseren.

[Bijmengverplichting groen gas vraagt aanpassing SDE++ en sturen op productie in Nederland](#)

De beschikbaarheid van groen gas is essentieel om de verhoogde doelen van de gebouwde omgeving te halen. Al voor 2030 kan groen gas bijgemengd in het aardgasnet een flinke bijdrage leveren aan het reduceren van CO₂-uitstoot. In de periode na 2030 zal groen gas steeds meer moeten worden gebruikt om woningen met weinig verduurzamingsopties toch volledig CO₂-neutraal te laten zijn. Daarom steunt Energie-Nederland de invoering van een bijmengverplichting voor groen gas, mits aan bepaalde randvoorwaarden wordt voldaan. Daarnaast is de verwachting dat de kosten voor de

bijmengverplichting in de energietarieven terechtkomen en dus tot een hogere energierekening kunnen leiden.

Energie-Nederland pleit voor een voorspelbaar, ambitieus én haalbaar ingroeipad. In 2020 bedroeg de productie van groen gas in Nederland nog 0,2 bcm. Om in 2030 tot een productie van 1,6 bcm te komen is zeer snelle opschaling nodig. De invoeringsdatum van 2025 laat nog maar zeer korte tijd over tot 2030 om daadwerkelijk projecten te voltooien. De ontwikkeling van een groen gas project duurt doorgaans minstens 5 jaar. Dat betekent dus dat alle projecten die nodig zijn in 2030, al bij de ingangsdatum in 2025, zijn geïnitieerd. Dat lijkt onrealistisch. Het benodigde instrumentarium en zekerheid over de verplichting tot en na 2030 is er nog niet.

In lijn met de doelstelling uit het Klimaatakkoord om 2 bcm groen gas in Nederland te produceren geeft Energie-Nederland in overweging om groen gas productie voor de bijmengverplichting alleen in Nederland te stimuleren. Als import mogelijk zou worden gemaakt, dan zullen Nederlandse burgers betalen voor de opschaling van groen gas productie in andere landen, terwijl onduidelijk is of dat groene gas wel daadwerkelijk in Nederland wordt gebruikt.

Verder pleit Energie-Nederland er ook voor om al de komende jaren, in aanloop naar de verplichting, de productie van groen gas sterk te stimuleren via de SDE++ regeling. Dat kan door middel van een hekje, gestimuleerd met voldoende budget uit het klimaatfonds voor duurzame energiedragers. Alleen zo is de zeer ambitieuze doelstelling voor 2030 nog te bereiken.

Als later blijkt dat de verplichtingen in de praktijk onhaalbaar zijn, is het belangrijk dat leveranciers van gas niet worden geconfronteerd met disproportioneel hoge boetes. Vaak hebben leveranciers maar kleine invloed op de uiteindelijke beschikbaarheid van groen gas, bijvoorbeeld door een tekort aan duurzame feedstocks of vertragingen in de vergunningsverlening.

Versterken retailmarkt

Om de gebouwde omgeving te kunnen verduurzamen is het ook van belang dat de retailmarkt goed functioneert. Wij pleiten ervoor de retailmarkt te versterken door:

- **Stresstest vergunninghouders:** aanpassing van vergunningsvereisten en ACM-toezicht met financiële eisen en onderzoek of en in welke vorm een stresstest kan bijdragen om onnodige faillissementen van energieleveranciers te voorkomen, bijv. als gevolg van de veranderende marktomstandigheden met meer volatiliteit door de toename van weersafhankelijke hernieuwbare energie.
- **Marktgebaseerde prijzen:** toename van hernieuwbare energie leidt tot grotere prijsfluctuaties en dit versterkt de noodzaak van marktgebaseerde prijzen voor de levering van energie zodat de markt goed kan functioneren en vraag en aanbod van hernieuwbare energie samenkomen. Dit vraagt om aanpassing van het reguleringskader in de nieuwe energiewet en het toezicht van ACM in overeenstemming met de nieuwe Elektriciteitsrichtlijn (art. 5). De richtlijn gaat uit

van marktgebaseerde prijzen en adequaat energiearmoede beleid. Prijzen zijn in principe niet meer gereguleerd en uitgangspunt is het goed functioneren van de markt.

- Afschaffen salderen: zo snel mogelijk afschaffen van salderen (en niet wachten tot zoals nu beoogd 2031) zodat ook prijsprikkels mogelijk zijn voor de teruglevering door huishoudens en kleine bedrijven van zonnestroom. De huidige marktomstandigheden met hoge prijzen zorgen al snel voor een positieve businesscase van zonnepanelen. Salderen leidt nu tot oversubsidiëring en hoge maatschappelijke kosten, ook voor klanten die geen zonnepanelen hebben (en het zich wellicht niet kunnen veroorloven) en voor wie de betaalbaarheid van de energierekening een uitdaging is.

Financiële instrumenten

Betalbaarheid

Energie-Nederland onderschrijft de instrumenten die worden ingezet voor betaalbaarheid. Daarbij wil Energie-Nederland aankaarten dat de beoogde besteding vanuit het Klimaatfonds aan CO₂-neutrale elektriciteitsproductie in 2050 een ambitieuzer tijdspad moet volgen. Om de klimaatambities te halen is CO₂-neutrale elektriciteitsproductie nodig ruim vóór 2040. Om deze doelstellingen te halen dient deze regeling op korte termijn doorgang vinden.

Fiscale vergroening

Energie-Nederland onderschrijft de noodzaak voor fiscale vergroening. Voor deze vergroening is het nodig dat de hoogte van de energiebelastingen, in de vorm van een samengevoegde EB en ODE, op elektriciteit en aardgas per energie-eenheid met elkaar in balans worden gebracht. Daarnaast is het harmoniseren van de belastingschijven belangrijk. Momenteel zitten er tussen de schijven voor elektriciteit en gas grote verschillen, met name in de eerste schijf. Wanneer het degressief stelsel onder de herziene ETD toch kan blijven bestaan stelt Energie-Nederland een harmonisering van de schijven voor. Dit zou het stelsel vereenvoudigen en beter uitvoerbaar en stabiel maken.

Governance

Energie-Nederland is blij met de structuur die dit kabinet aanbrengt in de governance van het klimaatbeleid. Door het starten van het Programma Energie Systeem (PES), het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE), het Programma Energie Hoofdinfrastructuur (PEH) en het PIDI en MIEK wordt er op de verschillende onderdelen van de transitie duidelijker gestuurd op ons toekomstig energiesysteem, wetenschappelijk geborgd vanuit de Klimaatraad. Deze structuur geeft het vertrouwen dat er zowel aandacht voor de korte termijn blijft en aandacht voor de lange termijn komt.

Wel is een aandachtspunt dat er veel nadruk ligt op de samenwerking met medeoverheden en netbeheerders. Hoewel ook die partijen voor grote uitdagingen staan, zullen de grootste investeringen van marktpartijen moeten komen. De marktpartijen die grote windparken op zee ontwikkelen, elektrolyzers bouwen, groen

gas beschikbaar maken, hun fabriek verduurzamen en warmtenetten aanleggen moeten een belangrijke plaats houden in de governance van het klimaatbeleid. Daarbij acht Energie-Nederland het van belang dat er niet alleen met de branche organisaties wordt gesproken, maar ook met de partijen die daadwerkelijk de investeringen doen.

Over Energie-Nederland

Energie-Nederland is de branchevereniging voor alle partijen die stroom, gas en warmte produceren, leveren en verhandelen. Samen vertegenwoordigen wij nagenoeg de gehele markt. Onze ruim 60 leden zijn actief in zowel 'groene' als 'grijze' energie en allerlei soorten dienstverlening. Onder hen zijn ook veel nieuwkomers op de markt, innovatieve spelers en duurzame initiatieven. Energie-Nederland gaat voor een duurzame, betrouwbare en betaalbare energievoorziening; wij zijn een van de trekkers van het Klimaatakkoord.